

MONUMENTENPRIJS 2017

	blz.
Over de Wassenaarse monumentenprijs	2
Voorgedragen voor de Wassenaarse Monumentenprijs 2017	3
Genomineerd voor de Wassenaarse Monumentenprijs 2017	5
Stoeplaan 1	7
Plein 10	15
Herman Willem van Lindonk, leven en werk	23

Tijdens Open Monumentendag op zaterdag 9 september 2017 reikte de gemeente Wassenaar voor de derde keer de Wassenaarse Monumentenprijs uit.

Uit de door de Werkgroep Wassenaarse Monumentenprijs verzamelde voordrachten is één winnaar geselecteerd:

Stoeplaan 1.

In dit boekje vindt u informatie over de voordrachten en een uitgebreide historische beschrijving van de genomineerden.

Over de Wassenaarse monumentenprijs

Op initiatief van toenmalig raadslid mw. M.E.R. de Vos van Steenwijk-Groeneveld is de Wassenaarse Monumentenprijs ingesteld.

Met het uitreiken van de Wassenaarse Monumentenprijs wil de gemeente Wassenaar het belang onderstrepen van het Wassaars cultureel erfgoed, de kennis ervan verbreiden onder het publiek zodat er meer betrokkenheid wordt ervaren en het draagvlak wordt vergroot. Waarbij duidelijk wordt dat goed onderhouden monumenten een positieve uitstraling hebben op het duurzaam in stand houden van een aantrekkelijke woon- en leefomgeving.

De prijs moet erkenning geven en waardering uiten aan eigenaren die hun monument goed en zorgvuldig in stand houden en aan hen die zich inzetten voor het behoud van cultureel erfgoed.

De Wassenaarse Monumentenprijs wordt tweejaarlijks rond Monumentendag in september uitgereikt.

Voorgedragen voor de Wassenaarse Monumentenprijs 2017

Categorie 1: Duurzaam monumentaal onderhoud

Schouwweg 102

Oostdorperweg 208

Kerkstraat 15

Plein 10

Plein 11

Categorie 2: Restauratie

Schouwweg 107

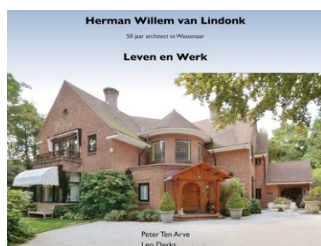

Van der Oudermeulenlaan 20

Stoeplaan 1

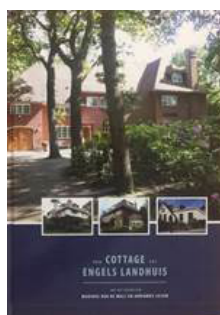
Categorie 3: Publieksbereik

Peter ten Arve en Leo Derks
Herman Willem van Lindonk,
Leven en werk

Robert van Lit
Rijk aan bodemvondsten
Archeologie van Wassenaar

Bob Burgers
Van cottage tot Engels
landhuis

Genomineerd voor de Wassenaarse Monumentenprijs 2017

Categorie 1
Duurzaam monumentaal onderhoud
Plein 10

Categorie 2
Restauratie
Stoeplaan 1

Categorie 3
Publieksbereik
Peter ten Arve en Leo Derks:
Herman Willem van Lindonk,
leven en werk

Stoeplaan 1

Categorie Restauratie

Winnaar
2017

De verbouwing is nét klaar, vertelt Merel Zandbergen in haar villa aan Stoeplaan 1. Tuin en huis zijn spik en span, maar dat daar zo'n grote verbouwing voor nodig was, dat had ze tevoren niet beseft.

“Toen we de eerste keer de foto's van het huis zagen, dachten we 'we kunnen er zo in, zelfs de kleuren zijn mooi'. Jammer genoeg bleek de staat van het huis zowel binnen als buiten niet goed te zijn. Het huis was al een keer opgeknapt, maar vanwege de hoge bomen rondom vergt het veel onderhoud.”

Dat betekende dat, inclusief plannen, twee jaar nodig was voor wat een grondige verbouwing werd. En toch is het aanzien van het pand niet wezenlijk

→
Entree

←
Voorgevel

- 7 -

veranderd. Opnieuw geschilderd en met een andere, asymmetrische voortuin oogt het huis hetzelfde als waar zij en haar man verliefd op werden. Een huis met een geschiedenis. Het werd in 1927 gebouwd in een retrostijl, het classicisme van rond 1800. De opdrachtgever was de burgemeester van Leiden. Daaraan dankt het zijn bijnamen: Villa de Gijselaar of Lugdunum, de Latijnse benaming van Leiden. De volgende bewoners vluchtten tijdens de oorlog, waarbij de geliefde Margaretha van Roon om het leven kwam. In 2002 werd het pand bestempeld tot Rijksmonument.

Met zo'n stempel is een verbouwing aan regels gebonden. Daarvoor begon het echtpaar Zandbergen eerst een bouwkundig onderzoek met een architect, die het traject met de gemeente en welstandscommissie begeleidde. Was het dak nog goed genoeg (nee), moest de elektra worden vervangen (ja)? Uiteindelijk is ongeveer alles aangepakt: alle muren op-nieuw gestuukt, dak en bedrading vervangen. Dat ging prima, zegt Merel Zandbergen. "Uiteindelijk was alles bespreekbaar. Daarbij speelt natuurlijk mee dat we van het huis hielden, en zo veel mogelijk origineel wilden behouden. De kleuren

→
Het trappenhuis

←
De entreehal

- 9 -

van de luiken, natuurlijk lieten we die zo. Maar we wilden ook comfort. En we hebben zonnepanelen aangelegd, geheel uit het zicht.”

Veel ingrepen, maar de indeling bleef hetzelfde “want een huis moet kloppen,” zegt Zandbergen. Zo zijn de kasten in verschillende kamers in dezelfde stijl als de originele paneeldeuren van het huis. Ook de lampen zijn met zorg gekozen, kroonluchters van messing. Dat was een materiaal waar ze wel even over twijfelden, maar het paste zo goed bij het sierlijke messing trappenhuis. Om de hal heen zijn de dichte deuren vervangen door glazen deuren, zodat ook het voorheen donkere trappenhuis lichter werd. “Daarop krijgen we veel reacties. Veel mensen kennen dit huis, herinneren het zich als donker. We kregen zelfs een keer een kaartje in de bus van mensen die lieten weten dat

Daglichttoetreding op de verloop in het trappenhuis

Het hekwerk in het trappenhuis

Detail van de schoorsteenmantel

het zo mooi is geworden.” Dat komt ook door de lichte verf. Een palet van grijsblauwe tinten is door het hele huis doorgetrokken. En zo is, twee jaar later, het huis aan de Stoeplaan nog altijd een neo-classicistische villa, maar volledig gerenoveerd. Gekke verrassingen hebben ze niet aangetroffen – afgezien van de trap. Die was al opgeknapt toen ze ontdekten dat er nóg een trap onder zat, een meer originele. In oude glorie hersteld, komt deze uit op de oorspronkelijke zwart-witte tegelvloer.

De grootste verandering is het overdekte terras, dat zich uitstrekt over de hele achterzijde. “Maar het ziet er vanzelfsprekend uit,” zegt Zandbergen, “Alsof het er altijd heeft gezeten.” Achter de veranda ligt een nieuw grasveld, omringd door oude hoge bomen en gevarieerde struiken. “Toen we midden in die verbouwing zaten, een oorlogsgebied, stond begin van dit jaar ineens de magnolia in bloei. Dat was echt een extraatje.” En aan de zijkant van het grasveld ligt een stukje kunstgras. Voor de voetballende kinderen. Dat wilden ze het nieuwe gazon niet aandoen.

Achtergevel

←
Zijgevel ter plaatse van het trappenhuis

Plein 10

Categorie Duurzaam monumentaal onderhoud

Naast de Dorpskerk, aan het oude Plein, staat een herenhuis uit 1883. Het is opgetrokken in een eclectische stijl, met een neo-renaissancistische soberheid. Een statig pand. Maar zo fraai zag het er niet meer uit toen Sietske Homsma het pand kocht in 1990.

“Een bouwval was het. Ik wilde een oud huis en heb het in een oogwenk gekocht. Je valt voor iets of niet. Kijk, de indeling en basisstructuur waren goed. Vloeren, wanden en plafonds waren nog origineel, maar verder volledig verwaarloosd. Bovendien moest alles opnieuw geïnstalleerd worden: elektra, verwarming en water. Keuken en sanitair zagen er verschrikkelijk uit.” Ze pakte het grondig aan. Het pand werd helemaal gestript en opnieuw opgebouwd. “Dat was de enige manier. Gelukkig had ik een goede architect, die meedacht over een authentieke 19e-eeuwse stijl. Zo kwamen we tot een goed plan.”

Lopend door het pand legt ze het restauratieplan uit aan de hand van details. De houten zitjes bij de ramen zijn origineel, ook de deuren en suite. Maar het sluitwerk op de deuren is vernieuwd. De badkamer en keuken zijn nieuw, dat heb je nu

←
De voorgevel van het huis

eenmaal nodig, maar de terrazzo keukenvloer is nog authentiek. De marmeren vloertegels in de gang zijn los gewrikt, héél voorzichtig, en op een logischer manier terug gelegd, oude naast nieuwe. De kleuren en behangsels zijn op basis van historisch onderzoek uitgekozen – daarvoor heeft ze veel rondgereisd. En soms lijkt het schilderwerk nog rechtstreeks uit de 19e eeuw te komen: de met marmereffecten beschilderde lambriseringen boven de marmeren dorpels. Dat zou een idee kunnen zijn van de oorspronkelijke opdrachtgever: decoratieschilder en hofleverancier De Lamaar, die zelf ernaast op nummer 11 woonde. Zijn 'verversknechts' moesten marmereffecten kunnen aanbrengen.

Na diens tijd kreeg het pand een heel andere bestemming: in 1904 werd het verbouwd tot postkantoor. Daarna had het nog lange tijd een openbare functie, het verschaft als een soort VVV toeristische informatie. Intussen ontstonden meer plannen: om

Stuc-plafond voorkamer

Zitje bij het raam in de voorkamer

het uit te breiden tot een compleet rijkstelegraafbureau. Dat ging niet door, het werd terug verbouwd tot woonhuis. Homsma weet nog waar het loketje zat, en een zijmuur verraaft waar tijdelijk een voordeur zat – die is destijds knap verplaatst, al is de muur daardoor wat zwakker. Die houdt ze daarom nauwlettend in de gaten, net als de rest van het huis.

Dankzij die aandacht staat het er zo goed bij dat ze is genomineerd voor de Wassenaaarse monumentenprijs in de categorie instandhouding. "Goed onderhoud is essentieel. Het voorkomt restauratie," zegt ze. "Je moet niet zenuwachtig worden van een scheurtje. Dat hoort bij een oud huis. Maar met het onderhoud en schilderen van het houtwerk, en eventuele beschadigingen

Zicht vanuit het trappenhuis op de Dorpskerk

aan de muren, moet je niet te lang wachten. En een lekkage moet je natuurlijk voorkomen. Water zoekt zijn weg. Daar ben ik heel alert op." Overigens geldt dat voor ieder huis.

Ook de tuin is met zorg ontworpen. Naar 19e-eeuws voorbeeld is deze in kamers ingedeeld, de indeling van het huis herhalend met diepte-effect. Je oog passeert buxushaagjes, een dwarse haag, dan borders, vervolgens weer een haag. "Alleen de boerenjasmijn is nog van toen, de rest is nieuw." En achterin die tuin heeft ze zicht op de fraai opgeknapte witte achtergevel. "Mijn favoriete zicht op het huis," zegt ze, als ze vertelt over alle ingrepen sinds dat eerste verbouwingsjaar. "Je moet wat inventief zijn. Het wonen was toen een wat campingachtig gebeuren, bivakkeren op zolder. Laatst vond ik nog een elektrisch kookplaatje van destijds. Die heb ik nu maar weggegeven."

Het schuurtje

→

*Ca. 1919 met de voordeur
in de eerste travee*

Peter ten Arve en Leo Derks

Herman Willem van Lindonk, leven en werk

Categorie Publieksbereik

Zijn bewondering voor architect Herman(us) Willem van Lindonk gaat terug tot zijn jeugd, toen hij naar school fietste. Daarbij kwam Peter ten Arve namelijk altijd langs de Lange Kerkdam en door de Prinses Marielaan.

Peter ten Arve en Leo Derks

“Toen al dacht ik steeds ‘wat zijn dit mooie straten’.” Die schoonheid danken ze aan Van Lindonk, die verschillende huizen aan beide groene alleeën ontwierp. De architect ontwierp van 1920 tot aan zijn dood in 1984 vele huizen en vooral villa’s in Wassenaar, niet alleen aan de Lange Kerkdam, waar hij zelf ook vanaf 1920 zou wonen, maar ook in nieuwe villaparken zoals De Paauw, Wassenaar Zuid/Nieuw Wassenaar, Groot Haesebroek, Wildrust en het plan Duinrell.

Raadhuislaan 15

Later werd Ten Arve's interesse voor Van Lindonk opnieuw gevoed, toen hij met fotograaf Leo Derks een boekje over de Lange Kerkdam maakte. Hij kwam erachter dat er maar bitter weinig bekend was over deze zo beeldbepalende Wassenaarse architect. "Dat verbaasde mij. Toen ben ik begonnen onderzoek te doen. Zo is het gekomen."

'Het' is een uitgebreide monografie, die Ten Arve en Derks na twee jaar onderzoek en fotografie in eigen beheer uitgaven. Het biedt een overzicht van de tientallen dubbele landhuizen en villa's. Toch is er niet één gelijk. Vooral Van Lindonks vooroorlogse ontwerpen, verwant aan de Engelse landhuisstijl, kenmerkt zich door een eigen bouwstijl, zijn beeldbepalend en werden en worden nog steeds zeer gewaardeerd. De huizen zijn erg geliefd, al zijn de donkere en gehorige interieurs vaak

Groot Haesebroekseweg 17b

verbouwd. Na de oorlog veranderde Van Lindonks stijl: de huizen werden kleiner, zakelijker, witter. De weelderige vooroorlogse tijd, zijn beste jaren, waren voorbij.

Dat alles brengen Ten Arve en Derks in beeld in hun panoramische boek, op liggend formaat. Paginavullende foto's tonen de bakstenen landhuizen, kleine beeldessays zoomen in op details. Zoals een overzicht van garagedeuren, close-ups van schoorstenen, de kenmerkende dakramen in de vorm van

Hoofdpilaster aan trap

'paardenogen', of een pilaster vol klinknagels. Die laatste dateert uit de oorlog toen de Duitsers huizen in beslag namen. De knoppen van hun epauletten sloegen ze in de pilaster aan een trap, waar ze nu nog zitten.

Behalve het oeuvre wilde het duo ook het karakter van Van Lindonk in beeld brengen. Een advertentie in De Wassenaarse Krant leverde veel reacties op. Ze spraken een dienstbode en de tuinman die graag een glaasje sherry met de architect dronk. Ten Arve herinnert zich zelf ook Van Lindonk, een overbuurman in slobkousen. Een kleine gestalte, wat de lage plafonds en deuren schijnt te verklaren. Een timide man bovendien, wat bijdroeg aan zijn beperkte bekendheid en waardoor het boek pionierend speurwerk vereiste. "Van Lindonk geeft zijn geheimen niet gemakkelijk prijs," staat daarover in het boek. Ten Arve bestudeerde gemeentearchieven, groef door bedrijfsdossiers, kreeg een tasje spullen van een kleinzoon van Van Lindonk. "Ik kan zijn handschrift intussen dromen," lacht hij. En dat geldt ook voor zijn bouwstijl. Van panden waarvan niet bekend was dat ze van Van Lindonk waren, ontdekte hij de maker. Dat materiaal leverde een lange fietsroute op, die als extraatje in het boek is opgenomen.

Details van metselwerk.

V.l.n.r.: Lange Kerkdam 80, Lange Kerkdam 72, Victorialaan 1

Schoorstenen Hertelaan 1

Detail van de gevel van Schouwweg 103

Garage van Lange Kerckdam 72

Behalve de archiefstudie bleek ook het fotograferen intensief. “We doen vijftien panden op een dag, dachten we. Dat werden er drie,” vertelt Derks. Want als het licht goed stond aan de voorkant, dan nog niet aan de achterkant. En al die huizen moesten er van alle kanten goed op, inclusief details. Soms was er een verbouwing, of stond een auto onhandig geparkeerd. “Leo, vertel maar van die keren dat je werd opgepakt!” lacht Ten Arve – de politie kwam nogal eens kijken naar die man met fotocamera die rondsloopt. “We zijn zelfs een keer verjaagd door honden. Het was een mooie avonturentocht.”

Raadhuislaan 2 in 1924

Colofon

Opdrachtgever

Gemeente Wassenaar

Tekst

Sandra Smets

Fotografie

Mark Velišček

Vormgeving

Hanny de Jong

Leden van de jury / werkgroep

Voorzitter wethouder mevrouw I. Zweerts de Jong

Burgerlid mevrouw M.E.R. baronesse De Vos van Steenwijk

Raadslid de heer P. Deneer

Lid namens de WCE de heer dr. H.M.J. Tromp

Lid namens de Klankbordgroep de heer N.W. Conijn

Secretaris de heer M. Velišček